

Bediüzzaman Said Nursi'nin İktisatla İlgili Orijinal Görüşleri

Prof. Dr. Ali Bakkal
Akdeniz Üniversitesi

Giriş

Bediüzzaman Said Nursi, iktisatla ilgili görüşlerini daha çok *Lem'alar* kitabının “*İktisad Risâlesi*” adını verdiği *Ondokuzuncu Lem'a*'sında (bölüm) açıklamakla birlikte 5000 sayfalık *Risale-i Nur Külliyyatı*'nın değişik yerlerinde farklı münasebetlerle yine iktisatla ilgili çeşitli meselelere temas etmiştir. Onun bazı konuları izah şekli modern iktisattan bir hayli farklıdır.

1. İhtiyaç Kavramı

İktisat, “kıt kaynakların sonsuz ihtiyaçlar karşısında nasıl dağıtılacağını inceleyen bilimdir” şeklinde tanımlanır. Bu tanımdan da açıkça anlaşılacağı üzere modern iktisat “kaynakların kıtlığı ve ihtiyaçların sonsuzluğu” varsayımına dayanır. Kaynakların kıtlığı biraz da ihtiyaç kavramıyla ilgilidir. Eğer insanın arzu ve hayal ettiği her şey ihtiyaç sayılırsa elbette kaynaklar kıttır. Ancak hayatî ihtiyaçlarla arzular arasında bir ayırım yapılırsa, bu durumda kaynaklar hiç de kıt değildir. Modern ekonominin arzu ve heves kavramlarıyla ihtiyaç kavramını özdeştirdiğini söylemek mümkündür. Bediüzzaman'a göre insanın arzu ve hevesleri ebede uzanmıştır. Hiç şüphesiz ebede uzanan arzuları bu geçici dünyada tatmin etmek ve karşılamak mümkün değildir. Ekonomik olarak burada karşılanacak olan arzular daha çok cismani ve bedenî ihtiyaçlardır. Bunların da en önemlisi yeme içme ihtiyacıdır ki dini terminolojide buna rızık denir.

Bediüzzaman'a göre rızık ikidir:

Birincisi hakiki rızıktır ki, insan bununla hayatını sürdürür. Bu rızık, taahhüd-ü Rabbânî altındadır. Beşerin sû-i ihtiyarı karışmazsa herkes bu zarurî rızık bulabilir. Bunun için kişinin ne dinini, ne mâmusunu, ne izzetini feda etmesine mecbur kalmaz.

İkincisi mecazî rızıktır ki, suistimler yoluyla zarurî olmayan ihtiyaçlar zaruret haline gelmiştir. Gelenek-görenek sebebiyle insanlar birtakım şeylere tiryaki olup bunları terk edememektedirler. İşte bu rızık taahhüd-ü Rabbânî altında değildir. Bu rızık çok pahalıdır. Bazen bu rızık elde etmek için kişinin izzetini feda edip zilleti kabul etmesi, alçak insanların ayaklarını öpmesi gerekebilir. Ayrıca bu fakirlik ve sıkıntı zamanında, aç ve muhtaçların acı ve elemeleri vicdanları sızlatacağı için, bu durum, gayrı meşrû yollarla kazanılan paralar vesilesiyle alınan lezzetleri acılaştırıyor, vicdanı olanların vicdanını sızlatıyor.¹

1 Bediüzzaman Said Nursi, *Lem'alar*, Sözler Neşriyat, İstanbul 2009, s. 145 (İktisad Risalesi, 2. Nükte).

Geleneksel ekonomi hayal derecesindeki arzuların dahi tatmin edilip tabii kaynakların israfına yol açarken, Bediüzzaman israfa şiddetle karşı çıkar ve bunun kişi, aile ve toplum sağlığına büyük zarar vereceğini açıklar.²

2. İktisadî İlerleme

İnsanın ihtiyaçları ne kadar fazla karşılanabiliyorsa iktisadî büyümenin ve ilerlemenin de o kadar yüksek olduğu kabul edilir. Osmanlı döneminde Batı karşısındaki üstünlüğümüzü fetihlerle sağladığımız ve yine gerilediğimizi ilk hissedildiği alan askerî alan olduğu için Osmanlı döneminde askerî alana hep büyük önem verilmiştir. Ancak devletin gücü daha çok ekonomik zenginlikten gelir ve askerî alanı da bu alan destekler. Bediüzzaman'a göre ekonomi alandaki gelişme de ticaret, san'at (sanayi) ve ziraatla olur.³ Fakat Osmanlı döneminde devletin aslî unsuru olan Müslümanlar, askerliği ve memurluğu temel görev edindiler. Bu da nesil ve servet bakımından Müslümanların gerilemesine, gayr-ı Müslimlerin ilerlemesine sebep olmuştur. Bundan birkaç asır önce şu devletin Müslüman nüfusu kırk milyondan fazla idi. İçimizde olan gayr-i Müslimlerin nüfusları ise o zaman beş-altı milyon kadardı. O zaman servet ve ticaret bizim elimizdeydi. Halbuki birkaç asır sonra şimdiki nüfusumuz yirmi milyona kadar düştü. Gayr-i müslimler ise fakirliğin ayağı altından çıkıp servetin başına binerek on milyona çıktılar. Bunun en önemli sebebi askerliktir. Mesela bir Müslümanın dört oğlu bu lunsu askerlik düşüncesiyle evlenmezler. Şayet evlenseler, memuriyetin zorlamasıyla kedi yavrusu gibi her tarafta gezinerek yaşarken elde ettikleri mahsullerini kaybetmişlerdir.⁴

Maişet için tabii, meşrû ve hayatı olan yol, san'at, ziraat ve ticarettir. Tabii ve normal olmayan yol ise memurluk ve her çeşidiyle âmirliktir, idareciliktir. Bediüzzaman'a göre hangi isim altında olursa olsun idareciliği (imâret) geçim vesilesi yapanlar, bir nevi cerci, âciz ve dilenci kimselerdir. Ancak o bu sözünün idarecilerin hilebaz kısmı için geçerliği olduğu kaydını da koyar. Ona göre memur veya idareci olanlar, yalnız vatanperverlik ve hizmet maksadıyla bu mesleğe girmelidirler. Yoksa, yalnız maişet ve menfaat için girerlerse bir nevi çingenelik etmiş olacaklardır.⁵

Memurluk ve askerlik tümüyle bizde olduğu için servetimizi israfın eline verip neslimizi etrafa saçıp zayı ettik.⁶

3. Beşerî Yaşam Devirleri

Bediüzzaman, beşerin yaşam devirleri hakkında sadece geçmişle ilgili değil

2 Bkz. Nursi, Lem'alar, s. 151 (İktisad Risalesi, 7. Nükte).

3 Nursî, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2012, s. 253.

4 Nursî, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), s. 251-252.

5 Nursî, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), s. 253.

6 Nursî, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), s. 254.

geleceği de içine alan önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. O insanlığın geçmişini Vahşet ve Bedeviyet devri, memlukiyet devri, Esirlik devri, Ecîrlik (ücretlilik devri) şeklinde dört dönem olarak değerlendirir. Yaşadığımız devir de Ecîrlik devridir. Ancak insan esirliği istemediği gibi ecîrliği de istemez.⁷ İleride insanlık “Malikiyet ve Serbestiyet devri” dediği bir döneme evrilecektir. Dr. Vehbi Kara'nın konuyla ilgili yorumlarını Bediüzzaman Said Nursi'ye Göre Beşeri Yaşam Devirleri ve Malikiyet ve Serbestiyet Devri başlıklı makalesinde bulabilirsiniz.

4. Görev Ayırımı veya İştirâk-i A'mâl İlkesi

Bediüzzaman'ın ifadesiyle, “Fâtır-ı Hakîm, insanın vücudunu mükemmel bir saray suretinde ve muntazam bir şehir misalinde yaratmış; ağızdaki kuvve-i zâikayı (tat alma duygusu) bir kapıcı, asab (sinirleri) ve damarları, telefon ve telgraf telleri gibi. Kuvve-i zâika ile, merkez-i vücuttaki mideyle bir medar-ı muhabereleleridir (haberleşme vasıtası) ki, ağza gelen maddeyi o damarlarla haber verir. Bedene, mideye lüzumu yoksa ‘Yasaktır’ der, dışarı atar. Bazen de, bedene menfaati olmamakla beraber zararlı ve acı ise, hemen dışarı atar, yüzüne tükürür.”⁸ Bediüzzaman bu paragrafta, insan vücudundaki farklı organların değişik görev ve fonksiyonları olduğuna dikkat çeker ve her organın ayrı bir vazifesi olduğunu, organlar arasında belli bir ilişki ve haberleşme ağı bulunduğunu ifade eder.

Bediüzzaman bu ifadeleriyle bir nevi çağdaş şirket ve devlet yönetiminin temel ilkelerinden biri olan *görev ayırımı* (*separation of duties*) ilkesinden söz etmektedir. Bazen modern ekonomide görev ayırımı yerine, *görev parçalanması* deyimini tercih edilir. Bu deyimın siyasi hayattaki karşılığı “*kuvvetler ayırımı = seperation of power*” ilkesidir.⁹

Görev ayırımı ilkesinin uygulanmasındaki başlıca amaç, hata ve yolsuzlukları önlenmek suretiyle daha fazla başarıdır. Bunun için, görevler parçalara ayrılır ve bu parçalar ayrı ayrı bireylere dağıtılır. İşletme yapıları, cesametleri ve doğası çok değişiklik göstermekle beraber her işletmede kritik fonksiyonlar dörde tasnif edilebilir. Bunlar; yetkilendirme, emanet alma/ muhafaza etme, kayıt tutma ve hesap mutabakatıdır. Mükemmel bir sistemde, hiçbir çalışan birden fazla fonksiyon üstlenemez.¹⁰

Bediüzzaman'ın bu konuda kullandığı terim ortaklık anlamına gelen *iştirâk* kavramıdır. Eğer ortaklığın/görev ayırımının konusu mal ise “*iştirâk-i emvâl*”, iş ise “*iştirâk-i a'mâl*”, san'at ise “*iştirâk-i san'at*” terimlerini kullanır. *İştirâk-i emvâl*in bazı zararlarının da bulunduğunu belirtmekle birlikte faydalarının daha çok olduğunu vurgular. Onun bu konudaki ifadeleri şöyledir:

7 Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* (Lemeât), Sözler Neşriyat, İstanbul 2012, s. 688.

8 Nursi, *Lem'alar*, s. 142 (İktisad Risalesi, 2. Nükte).

9 Sami Uslu, “İktisat Risalesi Perspektifinden Küresel Kriz”, *Köprü Dergisi* (2009), Sy, 107.

10 Uslu, *agm.*, Sy, 107.

Ehl-i dünya büyük bir servet ve şiddetli bir kuvvet elde etmek için ... iştirâk-i emvâl düsturunu kendilerine rehber edinmişler. Bütün sû-i istimâlat ve zararlarıyla beraber, hârika bir kuvvet, bir menfaat elde ediyorlar... Çünkü bütün emvâl, o iştirâk eden her bir ferdin eline tamamen geçmesinin sırrını taşıyor.

Çünkü, nasıl ki dört beş adamdan –iştirak niyetiyle- biri gazyağı, biri lamba, biri şişe, biri kibrit getirip lambayı yaktılar. Herbiri tam bir lambaya malik oluyor. O iştirâk edenlerin her birinin bir duvarda büyük bir aynası varsa, her birinin noksansız, parçalanmadan, birer lamba, oda ile beraber aynasına girer.

Ehl-i san'at, netice-i san'atı ziyade kazanmak için, iştirâk-i san'at cihetinde mühim bir servet elde ediyorlar. Hatta dikiş iğneleri yapan on adam, ayrı ayrı yapmağa çalışmışlar. O ferdi çalışmanın, her günde yalnız üç iğne, o ferdi san'atın meyvesi olmuş. Sonra teşrikü'l-mesâî düsturuyla on adam birleşmişler. Biri demir getirip, biri ocak yandırıp, biri delik açar, biri ocağa sokar, biri ucunu sivirtir ve hâkezâ... Sonra, o teşrikü'l-mesâî ve taksimü'l-a'mâl düsturuyla olan san'atın semeresini taksim etmişler. Her birisine –bir günde üç iğneye bedel- üç yüz iğne düştüğünü görmüşler.¹¹

Bediüzzaman bu iş bölüşümün sadece maddî konularda değil, manevi konularda da geçerli olduğunu söyler ve yukarıda aktardığımız ifadeleri de *İhlâs Risalesi*'nde serdeder. Aynı zamanda bu durum onun maddî âlemlerle manevi âlem arasında nasıl bir ilişki kurduğunun örnek bir göstergesidir.

5. İsrâf Hiyerarşisi

Sözlükte “haddi aşma” anlamına gelen *seref* kökünden türetilen *israf*, özellikle mal veya imkânları meşru olmayan amaçlar için saçıp savurmayı ifade eder. Kur'an'da israf kavramı a. şirk ve benzeri yollarla tevhid inancından sapma, b. günah işleme, c. Allah'ın helal kıldığı güzel nimetleri haram sayma, d. kişinin kendine ait veya sorumluluğu altındaki mal veya imkânları gereksiz yere harcama anlamlarında kullanılmıştır. Zamanla anlam daralmasına uğrayan kelime fıkıh, tasavvuf ve ahlak literatüründe genellikle ferdi harcamalardaki aşırılık anlamında kullanılmaya başlanmıştır.¹²

Bediüzzaman Said Nursi'nin israf kavramına getirdiği yorum bir hayli orijinaldir. Onun israf anlayışı hiyerarşik bir yapı oluşturmaktadır:

a. Haramı işleme: Bu israfın en yüksek seviyesidir. Kur'an'da bazı âyetlerde vurgulandığı gibi içki, kumar, zina gibi fiiller haramdır ve israftır.

b. Helal olan şeylerde aşırı kullanım: Bediüzzaman'a göre geleneksel anlayışta olduğu gibi helal olan şeylerde aşırı kullanım israftır. Mesela ona göre doyduktan sonra sırf daha fazla lezzet almak için yeme ve içme israf sayılır. O bu konuda “*Yeyiniz, içiniz; fakat israf etmeyiniz*”¹³ mealindeki âyeti İbn Sinâ'nın şu şekilde

11 Nursi, *Lem'alar*, s. 169-170 (21. Lem'a, 4. Düsturunuz).

12 Cengiz Kallek, “İsraf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXIII, 178-179.

13 A'râf Sûresi, 31.

yorumlanmasını çok beğenir: “*İlm-i tıbbi iki satırda topluyorum. Söziün güzelliğini kısalığındadır. Yediğin vakit az ye. Yedikten sonra dört-beş saat kadar daha yeme. Şifa hazımdadır. Yani, kolayca hazmedeceğin miktarı ye. Nefse ve mideye en ağır ve yorucu hal, taam (yemek) taam üstüne yemektir.*”¹⁴

c. Helal olan şeylerde aynı ihtiyacı karşılamak için pahalı olanı tercih:

İnsan gıda ihtiyacını peynir ve yumurta gibi son derece besleyici yiyeceklerle de, baklava gibi ağızda daha fazla tat bırakan maddelerle de karşılayabilir. Bu iki tür yiyecek ağza girmeden önce de, boğazdan geçtikten sonra da eşittir. Hatta peynir ve yumurtanın daha besleyici olduğu söylenebilir. Peynir ve yumurtanın bir öğünlük gideri 5 lira ise, aynı seviyede doymak için belki baklava için 50 lira vermek gerekecektir. Beş liralık peynir ve yumurta yerine elli liralık baklavanın tercih edilmesi sadece dil zevkini tatmin içindir. “... ağızdaki kuvve-i zâika (tat alma duyusu) bir kapıcıdır; mide, cesedin idaresi noktasında bir efendi ve hâkimdir. O saraya veyahut o şehre gelen ve sarayın hâkimine verilen hediyenin yüz derece kıymeti varı, kapıcıya bahşiş nev'inden ancak beş derecesi muvâfık olur; fazlaolamaz.”¹⁵

d. Hayırda israf: Bediüzzaman hayır-israf ilişkisi konusunda en çok Ebû Hanîfe'nin “*İsrafta hayır olmadığı gibi hayırda da israf yoktur*” sözünü beğenir. Bu söz gereğince müstehak olmayanlara ihsanda bulunmayı hayır olarak görmez.¹⁶ Dolayısıyla hayır yapacağım derken aşırı gidilip müstehak olmayanlara yardımda bulunmayı hayır olarak görmez; bunu israf olarak değerlendirir.

6. İktisat Ahlakı

İktisat tarihinde iktisatlı olmakla ahlaklı olmayı en güzel şekilde birleştirip izah eden kişinin Said Nursi olduğunu söylemek mümkündür. İsrâf, şükür, kanaat, hisset, cimrilik, cömertlik, izzet, zillet, çalışkanlık, tenbellik gibi kavramlara iktisat ahlakı açısından hârika yorumlar getirmiştir. Öyle ki *On Dokuzuncu Lem'a* olan *İktisad Risâlesi* iktisat ahlakının temel yapıtlarından biri sayılabilir.

7. İktisat - Rahmet-i İlahiye İlişkisi

Bediüzzaman'a göre iktisatın asıl önemli tarafı rahmet-i İlahiyeye bakan yöne nüdür. “*Evet, iktisat, hem bir şükür-ü mânevî, hem nimetlerdeki rahmet-i ilâhiyeye karşı bir hürmet, hem kat'î bir surette sebab-i bereket, hem bedene perhiz gibi medâr-ı sıhhat (sağlık vesilesi), hem mânevî dilencilik zilletinden kurtaracak bir sebab-i izzet, hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebeptir.*”¹⁷

14 Nursi, *Lem'alar*, s. 142 (19. Lem'a, 2. Nükte).

15 Nursi, *Lem'alar*, s. 151 (19. Lem'a, 3. Netice).

16 Nursi, *Lem'alar*, s. 148 (19. Lem'a, 6. Nükte).

17 Nursi, *Lem'alar*, s. 142 (19. Lem'a, 1. Nükte).

Bediüzzaman'ın iktisatla ilgili görüşleri üzerinde birkaç doktora tezi yapılacak kadar önemlidir. Nitekim Dr. Vehbi Kara Bediüzzaman'ın sadece Beşeri Yaşam Devirleri üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır. Bu sayımızda Kara'nın bu çalışmasının özeti mahiyetindeki bir makalesini bulacaksınız. Diğer çalışmalar da Bediüzzaman Said Nursi'nin iktisat alanında ne denli önemli fikirler serdettiğinin açık bir göstergesidir.

İktisat sayımızla sizi baş başa bırakırken gelecek sayımızın konusunun Hadis ve Sunnet olduğunu ifade etmek isterim.

Editör

Bediuzzaman Said Nursi's Original Insights on Economy

Prof. Dr. Ali Bakkal
Akdeniz University

Introduction

The views of Said Nursi concerning the issue of economic activity that are found mostly in *The Nineteenth Flash* (also known as “*The Treatise On Economy*”) have again been brought to light by placing them within the broader context of the 5000 page treatise of the *Risale-i Nur*. His explanations in the “*Treatise of Frugality*” have been analyzed with respect to various parts of the *Risale-i Nur* as a whole and through doing this, new issues and matters have been uncovered. Some of his economic explanations are considerably different from that of modern capitalist economics.

1. Concept of Neediness

Economics is typically defined as the “science of examining how to distribute scarce resources to address endless needs”. A more explicit way to understand this definition is to note that modern economics is based on the assumption of “the scarcity of resources and the infinity of needs”. The scarcity of resources is somewhat related to the concept of neediness. If humankind's mind, dominated by its desires and fancies, interpreted everything as a need then certainly all resources could be considered as scarce. However, if a clear distinction is made between what is actually needed and what is “desired”, then one could say that the world's resources are not actually scarce. Thus it is possible to say that modern economics treats the concept of needs and desires as essentially the same. According to Said Nursi, the desires of mankind are never-ending. Without doubt, it is not possible to satisfy our endless desires in this temporary and fleeting world. The desires that will be met here economically are, for the most part, constituting physical and corporal needs. The most important of these is that of food and drink, and Islamic terminology labels it under the term “sustenance”.

According to Bediuzzaman there are two forms of “sustenance”:

The first is that of genuine sustenance, which maintains the life of human beings. This sustenance has been safeguarded by Allah. If it was not embroiled with the abuse and misuse of human free will, everybody would be able to acquire these necessary forms of sustenance. For such things, neither the religion or dignity of a person can be forcibly bartered away.

The second is that of “figurative sustenance”. By way of exploitative practices and abuses, unnecessary needs have become deemed as necessary. Owing to various traditional practices, people have become addicted to certain things and

have not been able to abandon such habits. This form of sustenance is not under the guarantee or safeguard of Allah. It is a very expensive form of "sustenance". To acquire this form of sustenance means that sometimes a person will have to sacrifice his honour and dignity and become an abased creature who kisses the feet of lowly persons. Likewise, in this time of hardship and distress where the consciences of people are troubled by the anguish of the hungry and destitute - the taste of life, for those with a moral compass has become embittered by the illegitimate earning and usage of money in society.¹

While the modern capitalist economy opens the door to squandering natural resources in order to gratify all degrees of desire and whim, Bediuzzaman opposes this strongly and explains that such a state of affair will cause great harms to inflict both the family and society.²

2. Economic Development

It is conventionally accepted that the development and expansion of the economy is directly related to and dependent on the degree of peoples' needs and wants that are satisfied, no matter how great in extent they are. Great importance was given to the Ottoman Turkish army which allowed us in that period to surmount the West, and indeed the field of military strength has retained its primacy. However, the greater part of the strength of the state arises from economic wealth and the military is a support to that. According to Said Nursi, economic development is related to and dependent on agriculture, industry and trade.³ However, in the Ottoman period the muslims who served in the military and in the civil service were the primary component of the state, and in general - these two fields were the main imperative for the people. This was the reason for the decline in wealth and position of the muslims and the ascendancy of the non-muslims. For several centuries before, the muslim population of this country was in excess of forty million. The populace of non-muslims that you see in our country now was only around five million back then. Wealth and trade was in our hands at that time. However, our numbers tumbled down to around twenty million, and we descended into the mire of poverty. While the non-muslims managed to free themselves from the oppression of poverty, acquire wealth and increase their numbers to ten million. The most important reason for this is as follows: If there are four sons of yours; they would all tend to choose not to marry as a result of their ideas and considerations of military service. If they ever do marry, they would become pressured into entering the civil service and thus the products and fruits of their lives become wasted away, and they wander around from place to place like little kittens.⁴

1 Bediuzzaman Said Nursi, *Lem'alar*, Sözlür Neşriyat, İstanbul 2009, s. 145 (İktisad Risalesi, 2. Nükte).

2 Bkz. Nursi, *Lem'alar*, s. 151 (İktisad Risalesi, 7. Nükte).

3 Nursi, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2012, s. 253.

4 Nursi, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), s. 251-252.

The natural and legitimate way of life for sustenance lies in industry, agriculture and trade. The un-natural and abnormal ways lie in the pre-occupation with civil service, governorship and various types of administration. According to Said Nursi, regardless of the term that one uses - people who earn their livelihood as administrators and governors are actually a type of impotent beggar. However, Nursi states that this more fittingly implies to those types of governors who are tricksters and fraudsters. According to him, civil servants and managers did not enter their professions solely as a result of their patriotism or desire to serve the nation. However if they entered solely for the sake of personal benefit and vested interests, they would end up becoming a type of mean and stingy person.⁵

Because we were solely focused on civil and military service, we threw away our wealth and that of our generation.⁶

3. Stages of Human Life

Bediuzzaman is not solely concerned with the lived stages and experiences of the past, and thus he also gives an important appraisal of those that concern the future. In total, Said Nursi has considered the stages of human development to consist of four periods: The period of savagery, the period of slavery, the period of serfdom, and the period of wage-earning. We are currently in the fourth period, which is the wage-earning period. However, just as humanity did not want to be chattel slaves, they also do not want to be wage-slaves.⁷ Future humanity will evolve to a stage that Nursi terms as “The Stage of Ownership and Liberty”. Dr. Vehbi Kara’s relevant comments on this topic can be found in his article titled “Stages of Human Life and The Stage of Ownership and Liberty according to Said Nursi”.

4. Separate Allocation of Duties or a Policy of Mutual Partnership

In his “Treatise on Frugality”, Said Nursi writes “The All-Wise Maker created the human body in the form of a wonderful palace and resembling a well-ordered city. The sense of taste in the mouth is like a door-keeper, and the nerves and blood vessels like telephone and telegraph wires; they are the means by which the sense of taste communicates with the stomach, which is at the centre of the body, and informs it of the food that enters the mouth. If the body and stomach have no use for it, it says: “Forbidden!”, and expels it. And sometimes the food is harmful and bitter as well as not being beneficial for the body, and it spits it out immediately.”⁸ In this paragraph, Bediuzzaman draws attention to the fact that the human body consists of various organs that have different duties and functions and that between them lies specific relationships and means of communication.

5 Nursi, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), s. 253.

6 Nursi, *Münâzarat*, (Eski Said Dönemi Eserleri), s. 254.

7 Bediuzzaman Said Nursi, *Sözler* (Lemeât), Sözler Neşriyat, İstanbul 2012, s. 688.

8 Nursi, *Lem'alar*, s. 142 (İktisad Risalesi, 2. Nükte).

With the above statement, Bediuzzaman mentions one principle from amongst those fundamental to a type of modern management of business and government, namely the policy of “separation of duties”. Sometimes, modern economics refers to this with the other term, “division of labour”. In the arena of political life, this results in the policy of “separation of powers”.⁹

The main purpose behind the implementation of the division of labour, which is to prevent errors and corruption - has been the means of its dominant success. Thus labour is separated out into components and assigned to different individuals. The critical functions of management - though varying in size, structure and disposition - can be classified in four ways. These are; delegation, consignment, record keeping and account settlement. In a perfect system, no worker ends up taking responsibility for more than one function at one time.¹⁰

The term that Bediuzzaman used, is the concept of “partnership” which means a form of partnership. In the case of property partnerships, the term “Asset association” is used, for work “Association of Labour”, and for artisans it is “Association of Crafts”. While some losses have been specified with asset associations, their much more predominant benefit has been emphasized. With respect to this issue, Said Nursi states the following:

‘The worldly,’ and even certain politicians and secret societies and manipulators of society, have adopted as their guiding principle, that of shared property, in order to procure wealth and power. They do acquire an extraordinary strength and advantage, despite all their exploitation and losses...For it means that all the property passes to the hands of each partner.

“For example, there are four or five men. With the idea of sharing, one of them brings paraffin, another a wick, another the lamp, another the mantle, and the fifth matches; they assemble the lamp and light it. Each of them becomes the owner of a complete lamp. If each of those partners has a full-length mirror on a wall, he will be reflected in it together with the lamp and room, without deficiency or being split up.

“Craftsmen are obtaining significant wealth by co-operating so as to profit more from the own, and the fruit of their individual labour was three needles a day. Then following the rule of joint enterprise the ten men united. One brought the iron, one lit the furnace, one pierced the needles, one placed them in the furnace, and another sharpened the points, and so on; each was occupied with only part of the process of needle-making...The manufacturers divided up the work performed in accordance with the rule of joint enterprise and the division of labour: they saw that instead of three needles a day for each man, it worked out at three hundred. This event was widely published among the craftsmen of ‘the worldly’ in order to products of their crafts. Formerly ten manufacturers of sewing needles all worked on their encourage them to pool their labour.¹¹

9 Sami Uslu, “İktisat Risalesi Perspektifinden Küresel Kriz”, *Köprü Dergisi* (2009), Sy, 107.

10 Uslu, *agm.*, Sy, 107.

11 Nursi, *Lem'alar*, s. 169-170 (21. Lem'a, 4. Düsturunuz).

Bediuzzaman is not just concerned with seeing this division of labour in a material sense, as he also says that spiritual subjects are pertinent and this is pro- pounded in the Treatise of Sincerity mentioned previously. At the same time, it is an example indicating the sort of relationship that Nursi established between the material world and the spiritual world.

5. Hierarchy of Wastefulness

The term “israf” (meaning ‘wastefulness and exorbitancy’), which arises from the root word “seref” - has been disseminated to describe the aims of those whose goal is the illegitimate usage of their property and means. The concept of “israf” in the Qur’an has been used in the following forms, (a) Idolatry and other forms of deviation from the way of Divine Unity, (b) Transgressions/Sins, (c) The forbid- ding of things that Allah has made lawful, (d) Somebody who gratuitously spends his property and wealth. Though over time the meaning of this term has become more limited - the books of jurisprudence, Tasawwuf, and personal morality re- ferred to it usually as the excessive spending of ones’ own wealth and property.¹²

Said Nursi’s commentary on the concept of “israf” is considerable in its ori- ginality. His understanding of “israf” (wastefulness) has been constituted in the following hierarchy:

a. Unlawful Acts: This is the greatest degree of wastefulness. Acts such as drinking, gambling, and adultery are strongly emphasized as both “haram” (for- bidden) and “israf” (wasteful) in various Qur’anic verses.

b. The overuse and misuse of lawful things: Bediuzzaman’s perspective cor- responds with the traditional understanding that it is wasteful to overuse and abuse things that are legally lawful. For example he makes it clear that it is regarded as wasteful for someone to take pleasure in food and drink after he has eaten his fill. With respect to the relevant Qur’anic ayet pertinent to this subject, namely “Eat and drink, but do not be wasteful”¹³ - Nursi fondly points towards a commentary on the verse by Ibn Sina: “I concentrate the science of medicine in two lines, the best word is the shortest; when you eat, eat little, and do not eat again for four or five hours. Health lies in digestion. That is to say, eat so much as you can digest easily. The heaviest and most tiring thing for your stomach and yourself is to eat many things one on top of the other.”¹⁴

c. Preferring expensive things to meet one’s Halal needs:

Humans can address their material needs for nourishment with highly nutriti- ous foods such as cheese and eggs, but also they can turn to foods that leave more flavours in the mouth, such as baclava. In one sense, these two forms of food are

12 Cengiz Kallek, “İsraf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXIII, 178-179.

13 A’râf Sûresi, 31.

14 Nursi, *Lem’alar*, s. 142 (19. Lem’a, 2. Nükte).

essentially the same before they enter the mouth and after they have been swallowed. Though, in another it is recognised that cheese and eggs are better for one's health. While a sufficient amount of cheese and eggs may cost you around 5 lira, the same amount of baklava required to get one's fill usually costs 50 lira or more. Spending such amount of money for the baklava reflects the desire to satiate one's taste buds, rather than one's actual food needs. *"Thus, since the sense of taste is a doorkeeper, from the point of view of administering the body, the stomach is a master and a ruler. If the gifts arriving at the palace or city and those given to the palace's ruler are worth one hundred liras, only five liras' worth is appropriate for the doorkeeper in the form of a tip, lest he becomes conceited and is corrupted, then forgetting his duty he lets revolutionaries into the palace who will give him a big tip."*¹⁵

d. Wastefulness and charity: With respect to the subject of the relationship between wastefulness and benevolence, Said Nursi particularly prefers this statement from Abu Hanifa: "Just as waste is not benevolent, likewise there is no waste in benevolence". In accordance with this, it is not regarded as a good thing to bestow charity onto those not worthy of it.¹⁶ It is thus judged as wasteful and unrighteous to overstep the mark and assist such unworthy people.

6. Ethics of Economy

In the context of economic history, it is possible to say that Said Nursi is among the best expounders and unifiers of the concept of economic activity with that of appropriate human morals. With regard to concepts of wastefulness, gratitude, persuasion, sentiment, stinginess, honour, abasement, industriousness and laziness, Nursi has provided superb commentaries placing them into the context of moral economic conduct. The Nineteenth Word (also known as "Treatises on Frugality") can be regarded as one of the foundational compositions that deal with the issue of economical ethics.

7. Relationship of economy with God's Grace

According to Bediuzzaman, the main aspect of economics is its face which looks toward the way of the All-Merciful. *"Yes, frugality is both a sort of thanks, and shows respect towards the divine mercy manifested in the bounties, and most definitely is the cause of plenty. So too, like abstinence, it is health-giving for the body, and since it saves a person from the degradation of what is in effect begging, is a cause of self-respect. It is also a powerful means of experiencing the pleasure to be found in bounties, and tasting that pleasure in bounties which apparently afford no pleasure."*¹⁷

15 Nursi, *Lem'alar*, s. 151 (19. Lem'a, 3. Netice).

16 Nursi, *Lem'alar*, s. 148 (19. Lem'a, 6. Nükte).

17 Nursi, *Lem'alar*, s. 142 (19. Lem'a, 1. Nükte).

It is important that Bediuzzaman's views concerning economics and frugality inspire the production of several PHD theses in the near future. Thus far, there is solely the PHD work of Dr. Vehbi Kara which is based on Bediuzzaman's ideas of societal developmental stages. In our current issue, you will be able to find an article summarizing Dr. Kara's study. Other studies are also a clear indication of the sort of important ideas Bediuzzaman Said Nursi offered in the field of economics.

While you peruse our current issue on the subject of economics and frugality, I'd like to announce that the topic of our next issue will be on the subjects of Hadith and the Sunnah.

Editör